

Конференція як форма роботи вичерпала себе, відчувалась потреба в іншого типу організації, зосередженої суто на архівних проблемах. 1950 р. У.Г.Ліланд написав, що Конференція відіграла важливу роль у становленні архівної професії у США і у певному духовному сенсі вже була Товариством американських архівістів.

Зважаючи навіть на політичні і соціально-економічні проблеми періоду (початок Великої депресії (1929-1940)) американські архівісти досягли вагомих результатів у розвитку архівної галузі: на загальнодержавному рівні – створення Національного архіву США, а на регіональному – найбільшій кількості установ, які мали у своїй назві слово – архів (включене до 7 з 13 назв архівних інституцій, створених у цей період). Тому 1900-1935 рр. можна вважати періодом "розквіту" архівної галузі США.

Третій період пов'язаний із політикою Нового курсу Президента США Ф.Д.Рузвельта в архівній галузі. Йдеться про широкомасштабний проект "Historical Records Survey" (1935-1942). Управління громадських робіт залучило безробітних істориків до систематизації й описування архівних документів в усіх штатах США. У січні 1936 р. проект був поширений на федеральні установи. У ході проекту укладено і опубліковано більше двох тисяч описів. Знаковими подіями періоду були: заснування Товариства американських архівістів (1936), вплив якого на подальший розвиток архівної галузі США не потребує доведення, вихід у світ першого числа журналу "Американський архівіст" (1938), початок викладання архівознавчих курсів у Колумбійському і Американському університетах. В цілому період був несприятливим для розвитку архівної галузі США через економічну кризу. На рівні штатів створено лише одну архівну інституцію (Луїзіана) і та була університетським департаментом.

Останній період характеризується виникненням архівних установ у тих штатах, які ще не заснували їх раніше, та реорганізацією чинних інституцій. У структурі Національного архіву США створюються: президентські

бібліотеки, федеральні центри документації, філіали Національного архіву (на базі центрів документації), програми управління документацією. Це дає початок утворенню центрів документації штатів і програмам управління документацією в їх органах влади, архіви штатів зосереджуються на реалізації функцій зберігання і використання документів. Важливу роль відіграє Національна комісія з публікації історичних джерел і документів. 1964 р. Конгрес США прийняв закон про програму грантів, за допомогою якої Комісія фінансує проекти місцевих архівних установ, направлені на удосконалення зберігання і використання документів, створення довідників, у тому числі електронних, публікацію історичних джерел, надає підтримку закладам архівної освіти і підвищення кваліфікації архівістів. Починаючи з 70-х рр. XX ст. архівісти штатів об'єднуються у професійні організації, провідну роль серед яких відіграють Національна асоціація урядових архівів і адміністраторів документації та Рада архівістів штатів.

Формування мережі регіональних архівів у США здійснювалось майже протягом трьох століть. Вона представлена декількома типами архівних установ, але усі вони мають високий рівень матеріально-технічного і кадрового забезпечення, що дозволяє належним чином забезпечувати зберігання і використання документального історичного надбання американської нації.

Основні результати дослідження викладено автором у ряді публікацій, серед яких:

1. Левченко Л.Л. До історії створення Національного архіву Сполучених Штатів Америки. // Архіви України. Науково-практичний журнал. – К., 2009. – Випуск 6 (266): листопад-грудень. – С. 227-250.
2. Левченко Л.Л. До історії створення Національного архіву Сполучених Штатів Америки (Закінчення). // Архіви України. Науково-практичний журнал. – К., 2010. – Випуск 1 (267): січень-березень. – С. 141-161.
3. Левченко Л.Л. Архіви штатів у системі архівних установ США. // Архіви України: науково-практичний журнал. – К., 2012. – № 4 (280). – С. 150-177 та інші.

Надійшла до редколегії 24.01.13

Л. Левченко, канд. ист. наук

Государственной архив Николаевской области, Николаев

ОБРАЗОВАНИЕ И РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ АРХИВОВ США

Исследован процесс создания и развития региональных архивов США с 1717 года до настоящего времени, установлена его периодизация, охарактеризованы особенности каждого периода.

Ключевые слова: США, региональные архивы.

L. Levchenko, Ph.D. (History)

State Archives of Mykolayiv Region, Mykolayiv

CREATION AND DEVELOPMENT OF REGIONAL ARCHIVES OF THE USA

The process of creation and development of archives the U.S. from 1717 to the present have been investigated, periods of regional network of archives development and the characteristics of each period were set and described.

Key words: USA, regional archives.

УДК 94(73:8):327"18/19"

І. Лукач, асп.

КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

РОЗВИТОК ДОКТРИНИ МОНРО ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ОСНОВИ ПОЛІТИКИ США В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ (КІН. ХІХ – ПОЧ. ХХ СТ.)

У статті прослідковано еволюцію в кінці ХІХ – на початку ХХ ст. політики США в Латинській Америці, концептуальною основою якої стала доктрина Монро, покликана зменшити європейський вплив в Західній півкулі. З її подальшим розвитком доктрина стала законодавчим виправданням експансіоністської політики США в регіоні, що ставали єдиним та беззаперечним лідером обох американських континентів.

Ключові слова: США, Латинська Америка, доктрина Монро.

Досліджуючи еволюцію доктрини Монро (1823 р.) в кінці ХІХ–на початку ХХ ст., можна простежити розвиток американської зовнішньої політики від автономних по-

зицій та незацікавленості у заплутаних ситуаціях в міжнародних відносинах до затвердження гегемонії в західній півкулі та позиції агресивно налаштованого гравця

у світовій політиці. Доктрину почали використовувати як виправдання експансії та військової інтервенції в Латинській Америці, що сигналізувало про зміну ролі США в міжнародних відносинах від пасивного глядача до могутнього лідера світової дипломатії [8]. Ідея просторового розподілу, викладена в доктрині Монро, включала в себе принцип специфічного географічного правопорядку, однобічно встановленого США в своєму "Великому просторі" [7]. Доктрина Монро оголосила, що Європа не повинна втручатися в "американські справи", які, "за уявленнями Монро" включали в себе всю Західну півкулю [5, с. 26].

Поворотною віхою в еволюції доктрини Монро стала Венесуельська криза 1895 р. Держсекретар США Р. Олні 20 липня 1895 р. підготував заяву у справі, в якій припустив, що британці у прикордонному конфлікті в Венесуелю вже порушили доктрину Монро, яка повністю відповідає нормам міжнародного права та проголошує, що "обидва Американських континенти ... не можуть розглядатися в якості суб'єктів можливої колонізації з боку будь-якої з європейських держав" [3]. "Сьогодні, – писав держсекретар, – Сполучені Штати практично суверенні на даному континенті, і будь-яка їх постанова є законом для всіх осіб, на яких наша держава поширює свій вплив. Необмежені ресурси Америки в поєднанні з ізольованим місцем розташуванням роблять її господарем ситуації і практично невразливою для будь-якої або всіх разом взятих інших держав" [1, с.97]. Ставало зрозуміло, що тому спокою, в якому жив американський світ, вдалині від міжнародних ускладнень, настав кінець.

Через кілька років Іспано-американська війна 1898 р. поставила Кубу під повний контроль США [5, с.383]. Ще до початку війни, 11 квітня 1898 р., президент МакКінлі звернувся до Конгресу США із закликом "застосувати сухопутні та морські збройні сили Сполучених Штатів, якщо того потребує досягнення цієї мети" [13]. 19 квітня Конгрес прийняв об'єднану резолюцію, що позначила собою розгортання Іспано-американської війни, та поправку Теллера (за ім'ям сенатора Г. Теллера), за якою Штати не могли анексувати Кубу, а "залишити контроль над островом його народу" [11].

По завершенні виграної для Штатів війни американська адміністрація продовжувала забезпечувати стабільність на острові та дотримання стратегічних та економічних інтересів США. У листопаді 1900 р. було прийнято Конституцію Куби, але її уряд був поінформований, що вивід американських військ з території острова відбудеться лише в тому випадку, якщо до тексту кубинської Конституції будуть внесені статті, що забезпечать американські інтереси. Т. зв. "поправка Платта" складалася з 8 умов, що обмежували у найважливіших питаннях суверенітет Куби та означали встановлення над нею особливої форми протекторату США, що могли користуватися "правом на інтервенцію з метою захисту кубинської незалежності" [9]. Поправка сприяла перетворенню її на фактичну колонію США [2, с.350].

Помітне місце в процесі розвитку та трансформації політики США в Латинській Америці займають теоретичні погляди президента Т. Рузвельта. Обійнявши посаду президента Сполучених Штатів, Рузвельт рішуче засвідчив намір своєї країни стати єдиною значущою силою в Латиноамериканському регіоні. У своєму четвертому посланні Конгресу США Рузвельт пояснив "порушикам" доктрини, що "у Західній півкулі дотримання Сполученими Штатами доктрини Монро може змусити їх, можливо й проти своєї волі, в кричущих випадках порушень закон-

ності чи прояву безсилля до виконання обов'язків міжнародної поліцейської держави" [10]. Поправка, або ж висновок, Рузвельта з доктрини Монро став теоретичним підґрунтям "політики великого кийка" – відвертого втручання США у справи латиноамериканських країн.

Подальша трансформація принципів політики США щодо південних сусідів пов'язана з ім'ям сенатора Кебота-Лоджа, який у 1911 р. вніс на розгляд сенатського комітету з закордонних справ. проект резолюції, що передбачав накладення заборони на придбання стратегічно важливих для США територій в Західній півкулі неамериканськими державами або компаніями, що виступали в ролі агентів чужих урядів. Ця резолюція увійшла в американську історію як "поправка Лоджа до доктрини Монро", оскільки поширила проголошену в доктрині заборону колонізації території Західної півкулі європейськими країнами на всі неамериканські держави та їх компанії. Втім, цікаво, що в самому тексті поправки проголошується, що "дана резолюція є просто політичною заявою, звичайно, пов'язаною з доктриною Монро, але не обов'язково залежною від неї або не є її наслідком" [6, с. 175].

У. Г. Тафт, ні відміну від Рузвельта, вирішив зробити ставку на використання "долара замість куль" [12]. Його бачення нового курсу американської дипломатії отримало назву "дипломатії долара". Втім США ні в якому разі не збиралися відмовлятися від використання силових методів, там де таку вирішення проблеми вважалося найбільш доцільним та ефективним, зокрема в районі Карибського басейну.

Згідно з розглянутими та опрацьованими концепціями зовнішньої політики американських державних діячів можна стверджувати, що прагнення правлячих кіл США кінця XIX – початку XX ст. затвердити свої економічні та геополітичні інтереси в Латиноамериканському регіоні потребували серйозної теоретичної підтримки. Експансіоністські наміри Сполучених Штатів засновувалися на могутній доктринальній основі, засади якої поклала доктрина Монро 1823 р.

Список використаних джерел

1. Ганелин Р. "Доктрина Олні" и ее фальсификация в американской историографии // Вопросы истории, №7, июль 1951, с. 92-118.
2. Дипломатический словарь. Глав. ред. А.А. Громько, И.Н. Земсков, В.М. Хвостов. – М., Издательство политической литературы, 1971. – Т.2. – 591 с.
3. Доктрина Монро [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.hrono.ru/dokum/1800dok/1823monro.php>.
4. История дипломатии. Под ред. А.А. Громько. Изд. второе. – М., Государственное издательство политической литературы, 1963. – Т.2. – 820 с.
5. Киссинджер Г. Дипломатия. – М., Ладомир, 1997. – 848 с.
6. Поправка Лоджа к доктрине Монро // История США: хрестоматия / сост. Э.А. Иванян. – М., Дрофа, 2007. – 399 с.
7. Фон Крейтор Н. Столетие нового мира: плюрализм против универсализма – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.politics.in.ua/index.php?go=News&in=view&id=5357>.
8. The Monroe Doctrine: A Case study of the Evolution of the American Foreign Policy – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.essaydepot.com/doc/30016/The-Monroe-Doctrine-A-Case-Study>.
9. The Platt Amendment – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.latinamericanstudies.org/cuba/platt-amendment.htm>.
10. The Roosevelt Corollary to the Monroe Doctrine. President Theodore Roosevelt's Annual Message to Congress, December 6, 1904. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.latinamericanstudies.org/us-relations/roosevelt-corollary.htm>.
11. The Teller Amendment – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.historyofcuba.com/history/teller.htm>.
12. William Howard Taft. Dollar Diplomacy – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://teachingamericanhistory.org/library/index.asp?document=676>.
13. William McKinley: War Message – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/mkinly2.htm>

Надійшла до редакції 24.01.13

И. Лукач, асп.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

РАЗВИТИЕ ДОКТРИНЫ МОНРО КАК КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ ОСНОВЫ ПОЛИТИКИ США В ЛАТИНСКОЙ АМЕРИКЕ (КОН. XIX – НАЧ. XX В.)

В статье прослежена эволюция в конце XIX – начале XX вв. политики США в Латинской Америке, концептуальной основой которой стала доктрина Монро, призванная уменьшить европейское влияние в Западном полушарии. С её дальнейшим развитием доктрина стала законодательным оправданием экспансионистской политики США в регионе, становившихся единственным и безоговорочным лидером обоих американских континентов.

Ключевые слова: США, Латинская Америка, доктрина Монро.

I. Lukach, post-graduate student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

EVOLUTION OF MONROE DOCTRINE AS A CONCEPTUAL ENSURING OF THE U.S. POLICY IN LATIN AMERICA (LATE XIX – EARLY XX CENTURY)

The article deals with the tracing the evolution of epy U.S. policy in Latin America, based conceptually on the Monroe doctrine which was originally constructed merely to stop European influence in the Western Hemisphere. As the doctrine got reinterpreted and further stretched, US domination in that area was asserted and essentially transforming America into a hemispheric policeman.

Key words: USA, Latin America, Monroe doctrine.

УДК 94(44):355.02

О. Мітрофанова, канд. політ. наук
Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, Київ

ВІЙСЬКОВА ПОЛІТИКА ФРАНЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню військової політики Франції. Автор аналізує специфіку чиннику ядерного стримування у військовій стратегії Франції, досліджує проблему "особливої" політики Франції в НАТО, виокремлює аспект політики військового співробітництва Франції.

Ключові слова: Франція, НАТО, військова політика.

В даній статті метою є дослідження військової політики Франції. Досліджуване питання є актуальним через те, що Франція є однією з найвпливовіших країн світу, активним діячем миротворчих операцій та членом НАТО. Дана країна має території, розташовані далеко за межами метрополії, а отже володіє специфічними умовами для розміщення засобів військового спостереження та розвідки поза кордонами Євросоюзу.

Військова політика Франції визначається Білою книгою оборони. Остання книга вийшла у 2008 році. Заплановано її оновлення у наступному році у зв'язку з приходом до влади у Франції соціалістів. Передбачено зменшення витрат на військовий сектор, звичайно це не стосуватиметься ядерних сил, тоді як курс на модернізацію збройних сил буде збережено.

Ядерне стримування

Ядерна зброя є фундаментом французької військової політики. Відтоді як Франція стала ядерною країною, кожен її президент спирається на ядерну потугу своєї держави, і специфічна політика Франції не останнім чином залежить від того, що у просторах океанів знаходяться французькі ядерні підводні човни, озброєні найсучаснішою зброєю і готові будь якої миті завдати дати відсіч потенційному ворогу. Французький ядерний підводний човен занурюється на 70 діб, з яких 15 діб потрібні для досягнення глибини, на якій його буде неможливо віднайти жодними засобами розвідки. Ці 15 діб у водах перебуває інший французький підводний човен, очікуючи на свого наступника. Лише президент Франції має право надати наказ на застосування ядерної зброї.

Як зазначив президент Франції Н.Саркозі "Ядерні підводні човни, оснащені ракетами, є основною складовою сил нашого ядерного стримування" [5].

На наш погляд, важливим чинником сучасної ядерної політики Франції є те, що її керманічі наголошують на тому, що французькі ядерні сили є елементом не тільки французької, але й європейської безпеки. Зокрема, Н.Саркозі проголосив, що "для Європи реальністю є

наявність французьких ядерних сил. Це важливий елемент європейської безпеки. Агресор, який захоче напасти на Європу, повинен мати це на увазі" [5]. Таким чином, держави ЄС можуть розглядати французьку ядерну "парасольку" як один з чинників власної безпеки.

Політика військового співробітництва

На думку французького депутата-соціаліста Б. Казенева "Немає великої держави без політики військового співробітництва. Розподіл її за напрямками сам по собі є цінним індикатором міжнародного становища держави, що її проводить" [2, с.9].

Специфічною складовою дипломатії є військові взаємини. У 19 столітті в посольствах країн Західної Європи були запроваджені посади співробітників, місія яких – збір інформації щодо збройних сил країни, в якій вони працюють [4, с. 245].

Суттєвою подією в конструюванні оптимальної моделі французької військової політики було втілення в 1998 році ідеї створення органу, який би займався військовим та оборонним співробітництвом у Міністерстві закордонних справ Франції. Управління військового та оборонного співробітництва перебуває в підпорядкуванні Генеральної дирекції з питань політики та безпеки. Таким чином, військовою та оборонною співпрацею керують саме на політичному рівні. У Міністерстві закордонних справ створення такого відділу пояснюється необхідністю координації та взаємодії в рамках загальної політики співробітництва. Мета співпраці у військовій та оборонній сфері – визначити країни для партнерства, розробити проекти співпраці, проаналізувати проблеми та знайти для них можливе рішення. Слово "партнерство" є ключовим у співпраці. Країни сприймаються як рівноправні партнери, які разом розмірковують та шукають шляхи розв'язання проблем [3].

"Особлива" політика Франції в НАТО

Франція є однією з країн-засновників НАТО. Однак ця країна пройшла доволі специфічний шлях від виходу з військових комітетів НАТО у 1966 році до повернення